

Styrdokument

Tjorust kommun

Riktlinjer för artificiell intelligens (AI)

Tjorust kommun
[Ansvarig förvaltning fylls i]

Riktlinjer för artificiell intelligens (AI)

Tjorust kommun

Dokumentinformation

Fastställt av
Kommunstyrelsen

Fastställt, datum
[datum fylls i]

Dokumentansvarig
Kommundirektör

Ansvarig för revidering
Digitaliseringschef

Gäller för
Tjorust kommuns samtliga förvaltningar och verksamheter

Gäller till, datum
[datum fylls i]

Publiceras tillsammans med
Sveriges AI strategi, Handlingsplan för Sveriges AI strategi samt vägledande material på
Tjorust kommuns AI portal

Bakgrund

Artificiell intelligens (AI) utvecklas, etableras och används brett i samhället och påverkar kommunala verksamheter, dess användare och de som får kommunal service på många, i flera avseenden fortfarande okända, sätt.

AI är ett brett begrepp som omfattar allt från enklare, inbyggda funktioner i programvaror till avancerade system som kan skapa innehåll, analysera information, ge rekommendationer eller bidra till beslutsunderlag. Risknivån vid användning varierar därför mellan olika AI lösningar. Det är hur AI används och vilken information som behandlas som avgör behovet av skydd, kontroll och etiska överväganden.

AI är en central del av Tjorust kommuns digitala utveckling. Genom AI kan kommunen förbättra analysförmågan, effektivisera rutinuppgifter, utveckla service och skapa bättre underlag för verksamhetsutveckling och beslut.

Kommunens användning av AI ska vara baserad på nytta, etik och säkerhet. Mot bakgrund av detta har dessa riktlinjer för artificiell intelligens (AI) upprättats.

Syfte och målgrupp

Syftet med riktlinjerna är att tydliggöra förutsättningarna för användning av AI inom Tjorust kommun. Riktlinjen syftar till att stimulera en öppenhet och nyfikenhet att lära om AI och använda AI för att förbättra och effektivisera kommunens arbete. Riktlinjerna fastställer även ramar som säkerställer att användning sker på ett ansvarsfullt sätt utifrån gällande regler.

Riktlinjen är ett internt styrdokument som omfattar samtliga medarbetare och konsulter som använder, anskaffar eller vidareutvecklar AI lösningar för att utföra arbete och uppdrag inom Tjorust kommuns förvaltningar och verksamheter.

Definitioner

AI system och andra begrepp som används i denna riktlinje har samma betydelse som anges i artikel 3 i EU:s AI förordning (EU 2024/1689). Med AI system avses ett maskinbaserat system som är utformat för att fungera med varierande grad av autonomi och som kan uppvisa anpassningsförmåga efter införande och som, för uttryckliga eller underförstådda mål, drar slutsatser från den indata det tar emot, om hur utdata såsom förutsägelser, innehåll, rekommendationer eller beslut som kan påverka fysiska eller virtuella miljöer ska genereras.

Generativ AI avser AI som genererar eller bearbetar texter, bilder, ljud, film, kod eller annat innehåll utifrån språkmodeller.

Användning av AI kan vara:

1. Utveckling av och med AI.
2. Att använda AI verktyg som stöd i verksamheten.
3. Tillhandahållande av tjänster som stöds av AI.
4. Införande av AI funktioner i befintliga system eller arbetssätt.

Tillämplighet

Riktlinjerna gäller för hela kommunens verksamhet. I riktlinjerna förutsätts att AI i huvudsak används som stöd i verksamheten, exempelvis för bearbetning av text och bild samt effektivisering av olika moment i arbetet. Användningen av AI ska vara motiverad utifrån kommunens syfte och mål.

Riktlinjerna gäller för alla som arbetar för kommunen, medarbetare, konsulter, praktikanter eller personer och aktörer som på annat sätt arbetar på kommunens uppdrag och som använder både befintliga och framtida lösningar och tillämpningar med AI.

Dataskydd och informationssäkerhet

Grundläggande principer

Genom informationssäkerhetsklassificering av kommunens information läggs en grund för hur information ska hanteras på ett säkert sätt. Alla har ansvar för att hantera information och data i enlighet med gällande författningar och interna styrdokument.

Vid användning av AI inom kommunen, särskilt generativ AI, ska personuppgifter, sekretessbelagda uppgifter, särskilt skyddsvärda uppgifter eller sådana uppgifter som kan vara känsliga för kommunen inte användas om inte systemet är godkänt för sådan information.

Informationens innehåll avgör vilket AI verktyg som får användas. Offentlig information, intern information, personuppgifter, sekretessbelagd information och särskilt skyddsvärd information ska hanteras på olika sätt.

Personuppgifter

Behandling av personuppgifter i AI verktyg ska ske i enlighet med dataskyddsförordningen (GDPR), riktlinjer från Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) samt kommunens interna vägledningsdokument.

Bedömning av rättslig grund för behandling av personuppgifter ska genomföras inför användning av AI och vid behov i samråd med dataskyddsombudet. I de flesta fall ska en konsekvensbedömning enligt GDPR upprättas innan personuppgifter behandlas i ett AI system.

Personuppgifter ska inte användas i större omfattning än vad som är nödvändigt. När det är möjligt ska uppgifter avidentifieras, sammanställas eller tas bort innan AI används.

Sekretess och särskilt skyddsvärd information

Information och data som kan omfattas av sekretess får aldrig matas in eller överföras till AI verktyg om det inte gäller ett AI verktyg som är godkänt för sådan information. En bedömning om informationen omfattas av sekretess ska göras i varje enskilt fall.

Vid tveksamheter kring om informationen omfattas av sekretess ska juridisk kompetens kontaktas för stöd innan informationen matas in eller överförs till AI verktyget. Samma

grundregel gäller för särskilt skyddsvärd information och sådan information som kommunen inte skulle kunna publicera öppet.

Informationssäkerhet

Som medarbetare eller konsult ska du säkerställa att ingen skyddsvärd eller känslig information delas med, eller på annat sätt görs tillgänglig för, AI tjänster som det inte finns avtal som reglerar dataskydd och informationssäkerhet för.

Detta gäller särskilt när du:

1. Utvecklar eller vidareutvecklar AI.
2. Konfigurerar eller testar AI baserade system.
3. Använder AI i ditt dagliga arbete, till exempel när du skriver in text i en prompt.
4. Laddar upp dokument, bilder, kod, ljudfiler eller annat arbetsmaterial.

Språkmodeller och AI tjänster utan sådant avtal, till exempel gratisversioner eller privata konton av ChatGPT, Gemini eller Claude, får inte användas för att bearbeta eller dela skyddsvärd information. I dessa tjänster kan det du skriver in sparas, användas som träningsdata eller lagras utanför kommunens kontroll.

Användning av AI

Kommunens inställning till AI

Tjorust kommun ser positivt på användningen av AI och anser att användningen av AI kan bidra till kompetensutveckling och stödja effektivitet och kvalitet i kommunens arbete. Det öppnar upp för nyfikenhet och utforskande samtidigt som det förutsätter ansvarstagande.

Med utgångspunkt i denna riktlinje ska dialog och öppenhet gälla som grund för att hitta vägar att använda AI snarare än att se begränsningar.

Etiskt användande

Etisk AI är detsamma som ansvarsfull AI och verksamheten i Tjorust kommun ska sträva efter att använda AI på ett ansvarsfullt sätt. Det innebär att i varje led säkerställa att anskaffning av nya AI verktyg och användning av AI sker på ett sätt som:

1. Är regelbaserat och transparent.
2. Följer principerna rättvisa, tillförlitlighet, säkerhet, integritet, transparens samt är inkluderande och ansvarstagande.
3. Minskar risken för diskriminering.
4. Bygger förtroende för verksamheten.
5. Skapar förutsättningar för att beslut är förståeliga och rättssäkra.
6. Sätter människan och verksamhetens uppdrag i centrum.

Kommunen ska använda metoder för att identifiera och minimera bias, snedvridningar och partiskhet, i datamängder och modeller samt ha metoder och rutiner för granskning så att AI genererade resultat är rättvisa och neutrala.

Godkända AI verktyg

Som medarbetare och konsult inom kommunen ska du endast använda AI verktyg, programvaror och AI stöd som:

1. Uppfyller kommunens krav på informationssäkerhet och dataskydd.
2. Bedöms som lämpliga utifrån hur de används och vilken information som ska hanteras.
3. Finns angivna i kommunens vägledning eller på Tjorust kommuns AI portal.

Bedömningen omfattar bland annat leverantörens säkerhetsnivå, hur data behandlas och lagras, var lagringen sker samt eventuella underleverantörer.

AI verktyg som inte genomgått denna granskning får inte användas för kommunens information.

Kommunens AI portal ska innehålla aktuell vägledning om vilka AI verktyg som rekommenderas eller är godkända för olika typer av användning. Exempel på verktyg som kan användas enligt kommunens anvisningar är Intric och Microsoft Copilot Chat.

Privata licenser

Privata licenser för AI stöd och verktyg får, som utgångspunkt, inte användas av medarbetare i kommunens verksamheter för jobbarenden som rör intern eller känslig information.

Det finns möjlighet att testa privata AI verktyg för arbetet. I dessa fall måste användaren säkerställa att användningen inte medför att detaljer om kommunens verksamhet, data eller information exponeras. Om sådan information ska få användas måste informationsägaren godkänna det.

Exempel på vad som är och inte är tillåten testanvändning:

Tillåtet: Använda ChatGPT utan inloggning för att omformulera en offentlig pressrelease eller träna på prompting med generiska exempel.

Inte tillåtet: Klistra in ett tjänsteutlåtande, ärendetext, ekonomisk information, mötesanteckningar eller uppgifter om enskilda i ett privat AI verktyg.

Vid testanvändning gäller samma grundprincip som för godkända AI verktyg. Risknivån avgörs av hur verktyget används och vilken information som hanteras.

Automatiserat beslutsfattande

Inom kommunen får AI inte användas för automatiserat beslutsfattande utan att mänsklig kontroll sker av det som AI genererat eller bidragit till. Med automatiserat beslutsfattande avses hela processen som leder till ett beslut som har rättsliga följder för en individ eller på motsvarande sätt i betydande grad påverkar individen.

Vid beslut som påverkar enskilda ska det alltid vara en tjänsteperson med delegerat ansvar som kontrollerar och fattar det slutliga beslutet. AI kan stödja och föreslå, men aldrig besluta i tjänstepersonens ställe.

Rättslig grund:

Kravet på mänsklig kontroll vid automatiserat beslutsfattande följer av EU:s AI förordning (EU 2024/1689) samt förvaltningslagen (2017:900), som ställer krav på rättssäkerhet, motivering och överklagbarhet av beslut i ärenden som rör enskilda.

AI agenter

AI agenter är digitala system som kan utföra uppgifter självständigt med hjälp av artificiell intelligens. Till skillnad från enklare AI funktioner, som bara svarar på frågor eller ger förslag, kan en AI agent agera på egen hand utifrån mål eller instruktioner. Den kan till exempel hämta information, utföra analyser, skapa dokument eller skicka meddelanden inom givna ramar.

Syftet är ofta att automatisera arbetsmoment och frigöra tid, men eftersom agenten kan agera självständigt krävs tydliga begränsningar och kontrollmekanismer för att undvika felaktiga beslut, informationsläckage eller bristande ansvarsfördelning.

AI agenter kan alltså vara kraftfulla verktyg för att effektivisera arbetet, men de medför även särskilda risker. Användning av AI agenter ska alltid föregås av en riskbedömning med fokus på rättssäkerhet, kontrollförlust och informationshantering.

Grundprincipen är att agenter endast får användas när nyttan tydligt överstiger risken och när spårbarhet, ansvar och mänsklig kontroll kan säkerställas.

Transparens

Kommunen ska arbeta för att användningen av AI i verksamheten sker öppet och tydligt. När AI används i lösningar eller tjänster som riktas externt, till exempel till invånare eller företag, ska det tydligt framgå att AI har använts. Det gäller när AI:

1. Har skapat innehåll på egen hand, till exempel bilder, texter, kartor, ljud, film eller förslag.
2. Agerar direkt mot människor, till exempel i form av en AI bot eller digital kundtjänst.
3. Används i information där mottagaren behöver förstå att AI har varit en del av framtagandet.

Externt publicerat material där AI stöd har använts i väsentlig grad ska märkas tydligt. Märkningen ska vara begriplig och anpassad till sammanhanget.

Exempel på märkning:

- Denna text har bearbetats med stöd av AI och granskats av ansvarig tjänsteperson.
- Bilden är framtagen med stöd av AI.
- Denna tjänst använder AI för att ge vägledning. Svaren är inte formella beslut.

Ansvar

AI har aldrig ett ansvar. Som medarbetare är du ansvarig för de resultat som genereras eller skapas och för de beslut som bereds eller tas med stöd av AI, på samma sätt som när du utför ditt övriga arbete.

Du ska bedöma att det som AI genererar eller skapar är tillförlitligt och förenligt med kommunens värderingar och uppdrag. Samma ansvarsregler som annars gäller i organisationen gäller även vid användning av AI.

Vid beslut som påverkar enskilda, där AI har använts som stöd, ska det alltid vara en människa med delegerat ansvar som kontrollerar och fattar det slutliga beslutet.

Allmänna handlingar

Information som matas in och genereras av AI kan utgöra allmänna handlingar. Informationen måste behandlas på ett korrekt sätt och vid behov lagras och diarieföras i enlighet med gällande lagstiftning och kommunens fastställda riktlinjer.

Om du använder AI för att ta fram beslutsunderlag, tjänsteskrivelser eller andra dokument i ett ärende kan de räknas som allmänna handlingar och behöva diarieföras på samma sätt som vilket annat dokument som helst. Kontakta registrator om du är osäker på om ett AI genererat dokument ska diarieföras.

Hållbarhet

Vid anskaffning, utveckling och användning av AI ska det miljömässiga hållbarhetsperspektivet alltid beaktas. Alla ska vara medvetna om att AI användning har en klimatpåverkan. Träning och drift av stora AI modeller kräver betydande mängder energi och teknisk infrastruktur.

AI användning som är mer resurskrävande, som till exempel bild eller videogenerering, ska bara genomföras när det är motiverat utifrån ett tydligt verksamhetsbehov. Undvik att använda bildgenerering eller liknande för rent dekorativa eller oprövade ändamål utan tydligt syfte.

Tumregel:

Fråga dig: Behövs detta verkligen, och fyller det ett tydligt syfte i arbetet? Text och chattbaserade AI uppgifter har generellt lägre klimatavtryck än bild och videogenerering.

Rapportera problem och incidenter

Om du upptäcker brister eller risker i hanteringen av data eller säkerhet ska detta anmälas enligt kommunens rutiner för incidentrapportering för informationssäkerhet och dataskydd.

Det gäller särskilt om personuppgifter, sekretessbelagd information, särskilt skyddsvärd information eller annan känslig information kan ha matats in i fel AI verktyg eller blivit tillgänglig för obehöriga.

Ansvar och roller

1. Användare av AI ansvarar för tjänsterna och sina handlingar.
2. Alla medarbetare ansvarar för att rapportera avvikelser, fel eller missbruk enligt kommunens rutiner för incidentrapportering.
3. Närmaste chef ansvarar för att medarbetare har den utbildning som krävs för att kunna hantera information säkert och använda AI på ett ansvarsfullt sätt.
4. Chef ansvarar för att all informationsbehandling görs i enlighet med informationssäkerhetspolicyn och externa regelverk.
5. Informationssäkerhetsansvarig ska följa upp och regelbundet undersöka om det, utifrån ett informationssäkerhetsperspektiv, finns behov av uppdatering av riktlinjen samt stödja chefer med information och utbildning.
6. Digitaliseringsansvarig funktion ansvarar för att samordna kommunens övergripande AI arbete, förvalta vägledande material och hålla AI portalen aktuell.
7. Dataskyddsombud eller dataskyddsfunktion ska rådfrågas vid frågor om behandling av personuppgifter och vid behov av konsekvensbedömning.
8. Registrator och arkivfunktion ger stöd i frågor om allmänna handlingar, diarieföring, gallring och arkivering.

Styrande dokument

Denna riktlinje har upprättats i överensstämmelse med kommunens övergripande mål och styrande dokument samt de lagar och strategidokument som beslutas på EU nivå, nationell nivå och regional nivå.

Kommunala styrdokument

1. Digitaliseringsstrategi för Tjorust kommun.
2. Informationssäkerhet, policy, Tjorust kommun.
3. Informationssäkerhet för medarbetare och förtroendevalda, riktlinje.
4. Tjorust kommuns övriga riktlinjer för dataskydd, informationshantering, arkiv, kommunikation och upphandling.
5. Vägledning och praktiska exempel på Tjorust kommuns AI portal.

Nationella och internationella regelverk

1. EU:s AI förordning (EU 2024/1689).
2. Dataskyddsförordningen (GDPR, EU 2016/679).
3. Förvaltningslagen (2017:900).
4. Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service (2018:1937).
5. Offentlighets och sekretesslagen (2009:400).
6. Kommunallagen (2017:725).
7. Sveriges AI strategi.
8. Handlingsplan för Sveriges AI strategi.
9. Vägledande riktlinjer för generativ AI inom offentlig förvaltning.
10. Tillämplig reglering och vägledning inom informationssäkerhet och cybersäkerhet.

Kom ihåg, riktlinjen i korthet

Fem punkter som varje medarbetare bör känna till:

1. Du bär alltid ansvaret, inte AI. Granska alltid det AI producerar innan du använder det.
2. Känslig information och sekretess hanteras aldrig i AI utan särskild bedömning och godkänt system.
3. Använd kommunens godkända verktyg, till exempel Intric och Microsoft Copilot Chat enligt kommunens anvisningar. Privata AI tjänster är inte godkända för jobbärenden med intern eller känslig information.
4. AI stödjer beslut, men beslutet fattas alltid av en människa med delegerat ansvar. AI får aldrig ensam fatta beslut med rättsliga följder.
5. Märk externt riktad kommunikation tydligt om AI stöd har använts väsentligt. Var öppen och transparent.

Osäker på vad som gäller?

Kontakta din närmaste chef, informationssäkerhetssamordnare, dataskyddsfunktion, registrator eller digitaliseringsavdelningen. Du hittar ytterligare vägledning och praktiska exempel på Tjorust kommuns AI portal.